

РЕЦЕНЗІЯ
на дисертаційну роботу Марголіна Адріана Геннадійовича
на тему «Формування дискурсивної компетентності здобувачів
базової середньої освіти аудіовізуальними засобами навчання»
на здобуття наукового ступеня доктора філософії зі спеціальності 011 –
Освітні, педагогічні науки галузь знань 01 Освіта/Педагогіка

Актуальність дисертаційної роботи зумовлена євроінтеграцією України та глобалізацією освітнього простору, гострою потребою суспільства у формуванні особистості, готової до повноцінної соціалізації та ефективної міжкультурної комунікації, новими вимогами до здобувачів освіти, визначеними Концепцією Нової української школи.

Про необхідність формування дискурсивної компетентності здобувачів базової середньої освіти наголошується в законах України «Про освіту», «Про повну загальну середню освіту», Державному стандарті базової середньої освіти, Загальноєвропейських Рекомендаціях з мовної освіти, Рекомендаціях Європейського Парламенту та Ради ЄС «Про основні компетенції для навчання протягом усього життя».

Актуальність рецензованого дослідження посилюється і визначеними автором суперечностями між: вимогами нормативних документів та несистемним формуванням дискурсивної компетентності здобувачів базової середньої освіти аудіовізуальними засобами навчання; необхідністю сформованої дискурсивної компетентності та відсутністю теоретико-методичних засад для цілеспрямованого формування дискурсивної компетентності здобувачів базової середньої освіти аудіовізуальними засобами навчання; дидактичним потенціалом аудіовізуальних засобів та відсутністю експериментальної перевірки умов їхнього використання в контексті формування дискурсивної компетентності здобувачів базової середньої освіти.

З цих позицій, обрана А. Г. Марголіним тема дослідження *«Формування дискурсивної компетентності здобувачів базової середньої освіти аудіовізуальними засобами навчання»*, є своєчасною та актуальною.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами.

Рецензоване дослідження виконано як складову частину комплексної програми науково-дослідної роботи кафедри освітології та інноваційної педагогіки Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди і складає частину її наукового напрямку «Науково-методичні засади розроблення й дисемінації освітніх інновацій: історико-педагогічний, теоретико-практичний, компаративний аспекти» (Державний реєстраційний номер: 0126U001832. Дата реєстрації: 12-02-2026).

Тема затверджена (протокол № 4 від 19.09.2023) та уточнена (протокол № 10 від 9 жовтня 2024) Вченою радою Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди.

Наукова новизна і теоретичне значення результатів дослідження полягають у визначенні аспірантом термінологічного поля дослідження, зокрема ключового поняття «дискурсивна компетентність здобувачів базової середньої освіти» як інтегративної здатності, що передбачає розуміння і використання вербальних, паравербальних, невербальних засобів комунікації, характерних для відповідного дискурсивного жанру, а також застосування комунікативних стратегій, властивих комунікативній ситуації, оперування знаннями й екстралінгвістичним контекстом з метою творення власних висловлювань відповідно до дискурсивних жанрових особливостей.

Позитивним доробком автора вважаємо виявлення *переваг* (посилення мотивації здобувачів базової середньої освіти, інтерактивність, можливість опрацювання вербальних, паравербальних та невербальних засобів комунікації, охоплення широкого діапазону дискурсивних жанрів і стилів мовлення, демонстрація автентичного контексту, формування навичок автономного навчання і самоорганізації) та *недоліків* (семіотичний розрив між екранною реальністю та повсякденним досвідом, тактильний та просторовий бар'єр, екстенсивне навчання, ризик формування переважно рецептивних навичок і

пасивне сприйняття) аудіовізуальних засобів навчання у формуванні дискурсивної компетентності здобувачів базової середньої освіти.

Вагомим надбанням дисертанта є обґрунтування та експериментальна перевірка дидактичних умов формування дискурсивної компетентності здобувачів базової середньої освіти – упровадження експліцитного навчання в освітній процес базової середньої освіти з метою підвищення його ефективності при формуванні дискурсивної компетентності аудіовізуальними засобами навчання та використання LMS ZenGengo як інструменту інтеграції аудіовізуальних засобів навчання та інтерактивних завдань при формуванні дискурсивної компетентності.

Наукову цінність мають і уточнені автором *критерії* (мотиваційний, інтелектуально-когнітивний, діяльнісно-технологічний, оцінно-рефлексивний), визначені *показники* (усвідомлення здобувачами освіти важливості дискурсивної компетентності в повсякденному житті, позитивне ставлення до оволодіння дискурсивною компетентністю, домінування позитивних пізнавальних мотивів, бажання оволодіти знаннями, навичками й уміннями дискурсивної компетентності; знання сутності дискурсивної компетентності, способів оволодіння нею та самоосвіти; постійне використання знань, навичок, умінь дискурсивної компетентності на практиці, творення власного усного і письмового дискурсу; самооцінка здобувачів, визначення причин власних «успіхів» та «невдач», уміння ставити посильні цілі для подальшого формування дискурсивної компетентності), схарактеризовані *рівні* сформованості дискурсивної компетентності здобувачів базової середньої освіти аудіовізуальними засобами навчання.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертаційній роботі.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації А. Г. Марголіна, є високою й базується на використанні близько 300 як українських, так і іноземних науково-педагогічних

джерел, зокрема 148 – іноземними мовами – англійською, французькою та індонезійською, зокрема це: нормативно-правові матеріали, які регламентують діяльність закладів загальної середньої освіти; українські та зарубіжні періодичні видання; інтерпретаційні джерела; Інтернет-сайти; фонди наукових бібліотек; нормативна документація, навчальні плани та програми ЗЗСО.

Джерельна база дослідження є достатньо широкою і сприяє всебічному, об'єктивному одержанню наукової інформації та її узагальненню.

Достовірність результатів дисертаційного дослідження. Науковий рівень і достовірність результатів дисертаційного дослідження А. Г. Марголіна забезпечується методологічною та теоретичною обґрунтованістю вихідних позицій; застосуванням комплексу теоретичних та емпіричних методів наукового пізнання; широким використанням української та іноземної літератури; опрацюванням великої кількості сайтів та періодичних видань; позитивним упровадженням результатів у освітній процес закладів як загальної середньої, так і вищої освіти; широкою апробацією матеріалів дослідження.

Окремо хочеться зупинитися на методах дослідження, які використані автором. До оригінальних методів наукового пізнання можна віднести: метод абстракції для виявлення ролі аудіовізуальних засобів навчання у формуванні дискурсивної компетентності здобувачів базової середньої освіти; таблично-графічні методи; нетнографічний метод, який дозволив проаналізувати розміщений або створений користувачами контент в Інтернеті для вивчення динаміки термінологічного поля дослідження.

Характеристика основних положень роботи. Дисертація складається із вступу, двох розділів, висновків до розділів, загальних висновків, списку використаних джерел, додатків.

У першому розділі дисертації *«Теоретичні питання формування дискурсивної компетентності здобувачів базової середньої освіти»* автором всебічно схарактеризовано поняттєвий апарат дослідження; глибоко проаналізовано методологічні підходи до формування дискурсивної

компетентності здобувачів базової середньої освіти; визначено роль аудіовізуальних засобів навчання у формуванні дискурсивної компетентності; переконливо обґрунтовано дидактичні умови формування дискурсивної компетентності здобувачів базової середньої освіти аудіовізуальними засобами навчання.

Другий розділ дослідження *«Експериментальна перевірка дидактичних умов формування дискурсивної компетентності здобувачів базової середньої освіти аудіовізуальними засобами навчання»* правомірно присвячено ґрунтовному аналізу таких питань, як: загальні питання організації й проведення педагогічного експерименту; реалізація дидактичних умов формування дискурсивної компетентності здобувачів базової середньої освіти аудіовізуальними засобами навчання; аналіз результатів експериментальної роботи.

Педагогічну цінність мають узагальнені дисертантом такі форми і методи, як: обговорення виконаних завдань з аналізом власних досягнень; аналіз власних помилок та успіхів під час рольових ігор; відповіді на запитання; зворотний зв'язок від вчителя та однокласників після виконання вправ; самоаналіз відеозаписів власних виступів; обговорення складнощів при створенні наукового дискурсу; взаємооцінювання виступів однокласників з виділенням сильних сторін (старанність, виразність, емоційність); самооцінка використання невербальних і паравербальних засобів у власних виступах; визначення причин, чому певні елементи дискурсу вдалися краще за інші, що ефективно впливають на процес формування дискурсивної компетентності здобувачів базової середньої освіти.

Дисертаційна робота має чітку структуру, розділи є завершеними та взаємопов'язаними, містять висновки, які відповідають їх змісту.

Значимість отриманих результатів для науки і практичного використання.

Безперечне як теоретичне, так і практичне значення дослідження полягає в

тому, що його положення й узагальнення забезпечують нову науково-об'єктивну інтерпретацію теорії та практики формування дискурсивної компетентності здобувачів базової середньої освіти аудіовізуальними засобами навчання.

Матеріали дисертації сприяють збагаченню, поширенню та вдосконаленню досвіду формування дискурсивної компетентності здобувачів базової середньої освіти, отримані результати можуть бути реалізовані в освітньому процесі як дисциплін гуманітарного циклу (викладання мов, історія, література тощо), так і технічних та точних дисциплін (математики, фізики, інформатики тощо). Результати проведеного дослідження сприяють удосконаленню методичного забезпечення освітнього процесу ЗЗСО.

Розроблений дисертантом комплекс завдань для формування дискурсивної компетентності може бути безпосередньо використаний у процесі навчання в закладах загальної середньої освіти.

Представлений у науковій роботі дослідницький матеріал та висновки можна використати під час написання підручників з педагогіки, колективних монографій, навчально-методичних посібників, методичних рекомендацій, курсових і магістерських робіт.

Повнота викладення матеріалу в наукових публікаціях. Хід і висновки проведеного дослідження досить повно відображено в 13 наукових працях (із них 10 одноосібних), серед них 3 статті в провідних фахових виданнях України, 10 – у збірниках матеріалів і тез доповідей науково-практичних конференцій.

Текст дисертації відповідає чинним вимогам щодо його оформлення.

Загальні висновки і висновки до кожного розділу адекватно і логічно представляють теоретичні позиції автора, базуються на значній джерельній базі, мають теоретичну і практичну новизну.

У процесі рецензування дисертації порушень академічної доброчесності (академічного плагіату, фабрикації, фальсифікації) та некоректно оформлених текстових запозичень чи інших ознак неправомірного використання матеріалів без зазначення їхнього авторства не виявлено. Текст дисертації відповідає

чинним вимогам щодо його оформлення.

Загальний висновок. Підсумовуючи, зазначимо, що дисертація *«Формування дискурсивної компетентності здобувачів базової середньої освіти аудіовізуальними засобами навчання»* є завершеним, самостійним дослідженням, результати якого характеризуються науковою новизною, практичною значущістю, широкою апробацією результатів дослідження як на наукових конференціях різного рівня, так і в публікаціях.

Дисертація відповідає спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки галузь знань 01 Освіта/Педагогіка та вимогам до оформлення дисертації, затвердженим Наказом МОН України від 12.01.2017р. № 40 (зі змінами, внесеними згідно Наказу МОН України № 759 від 31.05.2019 р.) та пп. 6, 7 «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44 (зі змінами, внесеними згідно з Постановою КМ України № 341 від 21.03.2022 р.), а її автор Марголін Адріан Геннадійович заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії зі спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки галузь знань 01 Освіта/Педагогіка.

Рецензент:

доктор педагогічних наук, професор,
професор кафедри освітології та інноваційної
педагогіки Харківського національного
педагогічного університету імені Г. С. Сковороди

Л. А. Штефан

06.08.2026 р.

На електронний документ накладено: 1 (Один) підписи чи печатки:
На момент друку копії, підписи чи печатки перевірено:
Програмний комплекс: eSign v. 2.3.0;
Засіб кваліфікованого електронного підпису чи печатки: ІТТ Користувач ЦСК-1
Експертний висновок: №04/05/02-1277 від 09.04.2021;
Цілісність даних: не порушена;

1340960530984019

Підпис № 1 (реквізити підписувача та дані сертифіката)
Підписувач: ШТЕФАН ЛЮДМИЛА АНДРІЙВНА 2243401129;
Належність до Юридічної особи: ФІЗИЧНА ОСОБА;
Код юридичної особи в ЄДР: 2243401129;
Серійний номер кваліфікованого сертифіката: 5E984D526F82F38F0400000035B23201A2905307;
Видавець кваліфікованого сертифіката: КНЕДП АЦСК АТ КБ "ПРИВАТБАНК";
Тип носія особистого ключа: Незахищений;
Тип підпису: Удосконалений;
Сертифікат: Кваліфікований;
Час та дата підпису (позначка часу для підпису): 22:07 06.08.2026;
Чинний на момент підпису. Підтверджено позначкою часу для підпису від АЦСК (кваліфікованого надавача електронних довірчих послуг)
Час та дата підпису (позначка часу для даних): 22:07 06.08.2026;
Чинний на момент підпису. Підтверджено позначкою часу для даних від АЦСК (кваліфікованого надавача електронних довірчих послуг)